

Till Dig som arbetar med
våldsutsatta barn och djur

Se Sambandet

Se Sambandet

Länsstyrelsen
Gävleborg

Copyright: Se Sambandet

Ekonomiskt tryckbidrag från Länsstyrelsen i Gävleborg samt
Längmanska kulturfonden.

Layout: Fresh Design

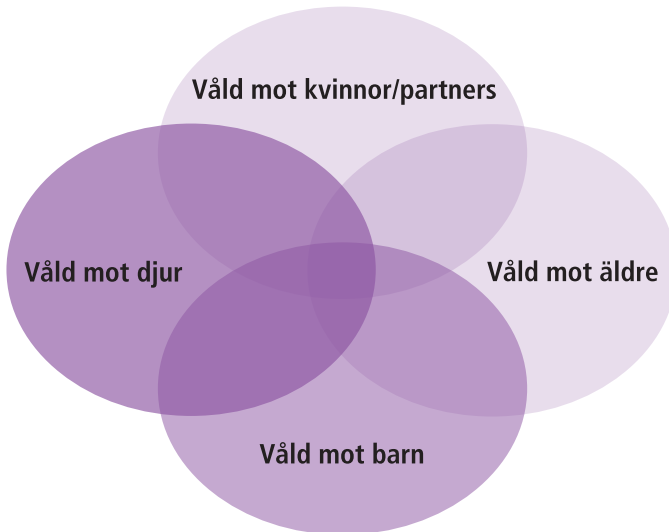
Foto: Omslag Kuttelvaserova Stuchelová, sid 6 Brus Theres,
sid 11 Linda Broman Strohmaier, sid 12 Brus Theres och sid 15 Elista.

Stockholm 2017

Se Sambandet

Det tycks finnas en osynlig barriär mellan dem som arbetar med våld mot människor och de som i sitt arbete möter skadade och vanvårdade djur. Särskilt stark tycks denna skiljelinje vara när det kommer till frågor som rör *våldsutsatta barn och djur*.

Forskning visar att det finns ett samband mellan våld mot djur och våld mot människor. Detta kan uttryckas ganska enkelt: om ett familjedjur är utsatt för hot eller våld, finns det skäl att undersöka om någon människa i familjen också är utsatt. Och omvänt, när någon person är utsatt för hot eller våld i en nära relation, kan även familjedjuret vara utsatt. Genom att utgå från detta samband kan aktörer från skilda verksamheter bygga upp en effektiv samverkan och på så sätt ge ett bra stöd och adekvat hjälp till alla inblandade.

I läsningen av denna broschyr är det viktigt att komma ihåg att juridiskt sett är barn en kategori som spänner från 0-18 år. Självklart ger en och samma händelse eller händelseförlopp inte samma eller ens liknande effekter enbart beroende på barnets ålder.

Barns och djurs nära relationer

Många barn växer upp i en värld av djur även om de bor i en stad; djuren finns i pekböcker, sagor, barnsånger, leksaker och i olika gosedjur. Men det finns också godis och kex som föreställer djur, och barnmössor med djuröron. På helger och semestrar besöker kanske familjer 4H-gårdar, djurparker och Lill-Skansen i Stockholm. Det är inte ovanligt att mamma och pappa skaffar ett familjedjur, en kanin, en hamster eller en katt eller hund. Tanken är att det är bra för barn att växa upp med ett djur. Det handlar om en nära relation men också om att ta ansvar och se till en annan individs behov och inte bara de egna.

Marjut Kosonen gjorde en studie där hon bad barn att nämna de viktigaste personerna i sina liv och spontant uppgav hälften av barnen att det var deras husdjur. I en annan studie av Becky Tipper svarade 96 % av barnen att deras djur var bland dem som stod dem närmast. Catharina Hällström studerade barns insändare i tidningen Kamratposten. Hon menar att barn beskriver sina relationer till djur med stor värme och innerlighet, ibland nästan som en syster eller en bror. Googlar man på barn och djur får man miljontals träffar med bilder och berättelser om barns relationer till djur. Djur spelar helt enkelt en central roll för barns känsloliv.

Vi kan således utgå från att det finns ett starkt känslomässigt band mellan barn och djur i en familj. Detta är också något som de allra flesta vuxna känner till. Men när det kommer till hur detta band används för att skada, disciplinera och skapa skräck hos barn, tycks ett slags avståndstagande ske. Intresset minskar påtagligt för denna relation, och stöd och hjälp till såväl barn som djur riskerar att utebli.

Konsekvenser av att barn bevittnar och upplever våld mot djur

Att *Se Sambandet* handlar om att vara medveten om att hot och våld i en familj påverkar alla i hushållet. Forskare och praktiker visar att barn reagerar på olika sätt när de upplever våld mot familjedjuren.

En del barn blir traumatiserade och kan må mycket dåligt. Andra barn utvecklar ambivalenta känslor mot djuren och lägger ansvaret för djurets utsatthet på djuret. En del barn som upplever pappans/partnerns våld mot djuret trubbas av känslomässigt och skyddar sig genom att inte utveckla känslomässig empati. Däremot kan den kognitiva empatin förstärkas som en följd av utsattheten. För den som lever i våld är det viktigt att kunna förutse sociala skeenden. Det är ett slags överlevnadsmekanism, precis som det är att dämpa och döva den känslomässiga upplevelsen. Det finns barn som behöver bearbeta sina upplevelser med en psykolog. För andra räcker det att samtala med sin mamma eller en annan inkännande vuxen för att få hjälp att förstå att de inte har ansvaret för situationen. En tredje grupp av barn löser sin frustration genom att själva utöva våld mot djur.

Den kanadensiska forskaren Cheryl L. Currie har sammanställt forskning om *barns våld mot djur*. Barn som utövar våld mot djur kan delas upp i två grupper:

1. Förskolebarn och lågstadiesbarn som ännu inte lärt sig att umgås med djur och därför är våldsamma i sin hantering och sitt undersökande av djur. De behöver lära sig hur de ska bete sig.
2. Äldre barn vars våld mot djur kan ses som symptom på psykologiska trauman, till exempel att ha upplevt våld. Det kan självklart finnas andra skäl till att barn utövar våld mot djur än att de har bevittnat våld mot familjedjuren. För denna grupp av barn krävs oftast klinisk behandling och bearbetning av en mer grundläggande problematik.

Som vuxna och yrkesverksamma är det vår uppgift att ta reda på skälen till barnets handlingar. I en australiensisk studie pekar man på att enbart det faktum att ett barn misshandlar djur sällan leder till att en utredning öppnas. Våld mot djur uppmärksammas först om barnet får en diagnos, där detta våld ses som ett av flera kriterier i en diagnos. Men möter man ett barn som spelar fotboll med igelkottar, plågar katter eller sparkar mot fåglar bör det skyndsamt leda till en närmare utredning för att förstå vad som ligger bakom barnets handlingar.

” Hundar blir mycket stressade av att höra bråk, skrik och gråt från de människor som de knutit an till. Mest stressade tycks hundar bli när barn gråter.

Vi måste se våga se att barn som utövar våld mot djur och mot andra barn kan vara både förövare och offer. Vuxna sviker barn när de enbart väljer att se barnets utsatthet, och de bidrar då till att förminska eller osynliggöra barnets aktiva roll som förövare och utövare av våld. Vi riskerar att ge barn känslor av skam, om vi indirekt visar att deras våld är något som det inte tycks vara möjligt att tala om. Barnet ges ingen chans att hitta andra strategier för att hantera känslor av rädsla och maktlöshet. Det är vår uppgift som vuxna att hjälpa barnet att hitta andra sätt att kanalisera sin ångest och frustration. Vår uppgift är inte att osynliggöra eller förminska det som hänt.

Sambandet mellan barns våld mot djur och våldsbrottslighet som vuxna

I den amerikanska forskningen om sambandet fokuseras särskilt på i vilken utsträckning de som utövar våld, oavsett om det är mobbare i skolan, i parrelationen eller grova våldsbrottslingar, har en historia som inlett med att barnet bevittnat våld mot djur. Studier görs för att se i vilken utsträckning grovt våld, (serie-)mord och skolskjutningar hänger samman med att barnet startat sin våldskarriär genom att misshandla och plåga andra levande varelser. Det bör tilläggas att det också finns forskare som menar att detta inte är ett starkt samband. Vad forskarna dock är eniga om är att den som använder våld kan göra det mot både djur och människor, om än vid olika tidpunkter i livet.

Hur utövar förövaren våld och hot mot barn och djur?

När vi möter barn som bevittnat och upplevt våld mot djur, kan vi utgå från att det har betydelse. Å ena sidan kan djuret vara barnets enda vän och tröst och den som barnet knutit an till i någon mening. Att ha en vän att dela förtroenden med när livet är tungt är positivt. Å andra sidan har barnet kanske inte kunnat avstyra våldet eller försvara djuret, även om hen försökt. Barn kan känna ett stort ansvar för djurets välmående och förövaren kan också öka barnets känsla av skuld och otillräcklighet genom att lägga ansvaret för våldet på barnet.

Pappan/partnern kan säga till barnet att: ”Det är ditt fel att Hanna Hamster inte fick mat i går när du uppförde dig illa”. Eller: ”Du kan uppenbarligen inte ta hand om en katt så jag måste tyvärr avliva Måns”. Om mamman och barnet varit tvungna att fly till en kvinnojour och inte kunnat ta med sig hunden, kan pappan i ett telefonsamtal beklaga sig för barnet och säga att han tyvärr måste avliva djuret, eftersom hunden var mammans uppgift och han inte vet hur han ska sköta om den. Det finns exempel på att pappan har hotat dottern med att döda hennes kaniner, om hon berättar att han utsätter henne för sexuella övergrepp under de helger hon är hos honom.

Det krävs inte fysiskt våld för att skapa skräck

Samtidigt måste man vara medveten om att det inte krävs fysiskt våld för att skapa skräck. Judith Herman, en av världens främsta traumaforskare, menar att det räcker med att göra antydningar om vad som kan hända, om man vill skapa fruktan och terror. Våld behöver i princip inte utövas. Barnet kan leva i rädsla för att djuret ska bli utsatt och bara gå och vänta på att det ska ske. I de fall där mannen utövar våld kan det skapa otrygghet bara av att se omkullvälta möbler, en katt som gömt sig, eller andra spår av vad som har skett. Det räcker för att barnet ska må dåligt. Tiden mellan utbrotten av våld och bråk kan för en del barn nästan vara mer plågsam än det faktiska våldet. Det kan skapa kronisk stress.

Vad lär sig barnet?

När barn finns i våldets närhet och vet att familjens hund, katt eller marsvin far illa, lär sig barnet att det inte finns någon trygg plats. Hemmet är inte tryggt. Mamma kan kanske inte skydda djuret från pappa. Det finns inget skydd att få för någon helt enkelt. När barnet känner ansvar för djuret, följer också skulden om de inte kunnat axla det ansvaret. Forskning visar dock att vissa barn aktivt går emellan och försvarar djuret, precis som djur kan gå in och försvara barnet. J. A. Fitzgerald visar i sin studie att husdjur ofta skyddar den våldsut-satta mot förövaren. Shelby E. McDonald med flera pekar i sin på

” Barn och djur har en nära relationer. Därför är det viktigt att barn ges möjlighet att tala med en vuxen om hur de har upplevt djurets utsatthet.

forskning att närmare 80 % av de barn som ingick i studien och som hade husdjur försökte beskydda sina djur. Båda barn och djur utsätter sig själva för fara.

Det finns risk för att *sambandet* inte tas upp varken vid förhör eller i terapi, eftersom många som möter barn inte förstår barns och djurs nära relation och därför inte ger barnet möjlighet att bearbeta det som hänt. Barnet lär sig då att vissa saker ska man inte ens tala om. *Se Sambandet* uppmanar därför yrkesverksamma att fråga barnen hur djuren har det och inte minst, att lyssna på svaren.

Barns reaktioner när de upplever våld

Forskning visar att många barn är närvarande, när mamman utsätts för våld men också när djuret utsätts för misshandel. När den som barnet knutit an till utsätts för våld, menar forskare att det är en form av psykisk misshandel på ett djupt existentiellt plan. Barnet kan uppleva hela sin trygghet falla samman. Eftersom barn också knyter an till familjedjuren, är det rimligt att se också detta våld som psykisk misshandel.

Shelby E. McDonald med flera har i en intervjustudie med barn visat att de påverkas negativt när familjedjuren utsätts för våld. De barn som också upplevt våld mot djuren led i högre grad än andra våldutsatta barn av psykisk ohälsa. Forskargruppen slår därför fast att det är viktigt att ta barns erfarenheter av våld mot familjedjuren på allvar.

Barn som är närvarande i en våldssituation reagerar på olika sätt. Barnet kan gå emellan för att skydda mamma eller djur. De kan bli förstelnade eller gå därifrån och in på sitt rum och stanna därinne. Detta är de tre klassiska sätten att reagera på en traumatisk situation: Fight (slå tillbaka), Freeze (frysa fast) eller Flight (fly). Även om många barn blir traumatiserade av att vara i våldets närhet, är det samtidigt närmare 40 % av barnen som inte får psykiska trauman. Den viktigaste skyddsfaktorn för att undvika trauma är att barnet har en viktig och nära anknytning till mamman eller annan vuxen samt ges möjlighet att förstå vad som har hänt.

Se Sambandet rekommenderar därför djurhälsopersonal och djurskyddshandläggare att göra systematiska orosanmälningar till socialtjänsten, när de möter barn i en utsatt situation så att socialtjänsten kan utreda frågan. *Se Sambandet* rekommenderar socialtjänsten att fråga, utreda och reagera när barn berättar om familjedjurens utsatt-het. Den lokala samverkansgruppen om våld i nära relationer är ett bra forum för informationsutbyte.

Hur vill barn att vuxna ska agera? Barn vill ha raka frågor om våld.

Korsrapportering

Det har gjorts försök med så kallad korsrapportering. Korsrapportering innebär att när socialtjänst eller kvinno- eller brottsofferjour får in ett ärende om mäns våld mot kvinnor/partner och det finns både barn och djur i familjen, anmäler man att det finns djur i familjen till djurskyddshandläggaren på länsstyrelsen. Även det omvända gäller, om djurskyddshandläggaren upptäcker utsatta djur när de gör en kontroll och det finns barn i hushållet, gör de en orosanmälan till socialtjänsten. På detta sätt har både utsatta barn (och deras mödrar) och djur kommit till myndigheters kännedom tidigt i processen och har erbjudits stöd eller hjälp.

Den här möjligheten hindras idag av socialtjänstens starka sekretess-regler. Samtidigt kan socialsekreteraren bryta sekretessen om klienten vill det. Kvinno- och brottsofferjourer omfattas inte av sekretesslagen och kan, om de får kännedom om att det finns utsatta djur i familjen, anmäla det till länsstyrelsens djurskyddshandläggare. Länsstyrelsens djurskyddshandläggare i sin tur omfattas inte av denna typ av sekretess utan kan redan i dag göra systematiska orosanmälningar beträffande barn till socialtjänsten.

” Många tonårstjejer har viktiga relationer till djur. Ställ frågor om djur när du möter unga.

Unga tjejer – en grupp att inte glömma bort

En annan grupp av våldsutsatta som inte synliggjorts i någon större utsträckning är unga flickor som är i en våldsam relation med en ung kille. Många unga tjejer har ett starkt djurintresse och har kanske till och med en egen häst eller det kan finnas en hund, katt, iller eller annat familjedjur i hemmet. Även unga killar kan utöva kontroll och vilja isolera flickvännen/partnern genom att hota att skada djuret.

Barnförhör

Sociologen Frank Ascione menar att det kan vara svårt att få barn att berätta vad de varit med om för socialtjänsten eller i förhör hos polisen. En del barn är lojala mot båda föräldrarna. Andra barn är rädda för vad som kan hända om de säger vad som verkligen har hänt. Ascione pekar på att om det finns djur i familjen, kan det underlätta dessa samtal. Det tycks vara lättare för barn att delge en medkännande vuxen vad djuret har varit med om och också skönt att få släppa lite av ansvaret för djurets situation. Juristen och forskaren Eva Diesen har i en studie om så kallade Barnahus analyserat barnförhör med anledning av att pappa misshandlat mamma. Hon visar att när barnen försöker tala om djuren, fångar sällan förhørsledaren upp den tråden. Resultatet är att barnen tappar intresset för samtalet och förhören avslutas utan att något väsentligt sagts.

Se Sambandet menar att följande krav är viktiga ur ett barnperspektiv

- inkludera våld mot barnens djur i fridskränkingsbrottet
- diskutera med barn om deras relation med familjedjuren i stödsamtal, i kliniska samtal samt vid barnförhör
- arbeta för att länsstyrelsens djurskyddskontroller genomförs av ett barnperspektiv
- diskutera hur ni kan arbeta med korsrapportering

Vad kan Du göra?

Socialtjänst, kvinnojour, brottsofferjour: Prata med barnen om hur djuren har det och om de känner oro för djuren. Ta denna oro på allvar.

Socialtjänsten bör kunna erbjuda ett skyddat boende dit djur kan följa med, så att barn inte behöver separeras från sin vän. (Se nedan för mer information om VOOV – Veterinär Omsorg Om Våldsutsatta). Om det inte är möjligt, bör socialtjänsten undersöka hur de kan medverka till en trygg placering av djuret så att barnet slipper oroa sig.

Kvinnjourer och brottsofferjourer som inte har absolut sekretess som socialtjänsten kan göra en orosanmälan till djurskyddshandläggare om det finns djur i familjen.

Polis, Åklagare: Se våldet mot djuret som en del i fridskränkingsbrottet mot barnet. I förhör, låt barnet berätta om hur djuren haft det. Kontakta länsstyrelsen om det kan vara aktuellt med djurförbud för förövaren.

Legitimerad djurhälsopersonal som har anmälningsplikt vid djurskydds- och djurplågeribrott: Ta som rutin att systematiskt göra en orosanmälan till socialtjänsten om det finns barn i familjen, när du har skäl att misstänka att djuret är utsatt för hot, våld eller vanvård.

Djurskyddshandläggare: Om du möter våldsutsatta eller vanvårdade djur när du är ute på kontroll, gör systematiskt en orosanmälan till socialtjänsten om det finns barn i hushållet.

” Barn försöker skydda sina djur när de utsätts för våld och djuren försöker skydda barnen. Båda riskerar att utsätta sig själva för fara i syfte att hjälpa den andra.

Sök hjälp – Sök mer kunskap

Se Sambandet	info@sesambandet.se	Nationellt kunskapscentrum för att Se Sambandet
VOOV	www.voov.nu	Placerar våldsutsattas husdjur i tillfälliga jourhem
Barn och unga		
Tjejjouren	www.tjejjouren.se	Chatt och information för unga tjejer
Ungdomsjour på nätet	www.1000mojligheter.se	0700-55 31 53
Bris Barnens rätt i samhället	www.bris.se	Jourtel för unga under 18 år, 116 111
Tris Tjejers rätt i samhället	www.tris.se	Hedersförtryck jourtel 0774-406600
Föreningen Storasyster	www.foreningenstorasyster.se	Utsatt för sexuella övergrepp
Hopp	www.hopp.org	Förening mot sexuella övergrepp. Har stödtelefon
BUP Barn- och ungdoms-psykiatri	www.bup.se	Sök ditt lokala BUP
Djur		
Länsstyrelsen	www.lansstyrelsen.se	Sök din lokala djurskyddsinspektör
Polisen	www.polisen.se	Sök lokalt poliskontor. I Stockholm finns djurpolisnhet
Utsatt kvinna, partner, man		
Nationellt Centrum för Kvinnofrid Stödtelefon dygnet runt för utsatta, anhöriga och yrkesverksamma 020 – 50 50 50		
Roks	www.roks.se	Sök din lokala kvinnojour
Unizon	www.unizon.se	Sök din lokala kvinnojour
TerraFem	www.terrafem.se	Sök din lokala kvinnojour. Stöd på andra språk än svenska. 020-52 10 10
Somaya	www.somaya.se	Sök lokal kvinnojour. Stöd på flera språk än svenska. 020-81 82 83
BOJ	www.brottsofferjouren.se	Sök din lokala brottsofferjour
RFSL	www.rfsl.se	Sök brottsofferjour för lhbtq-personer 020-34 13 16
Mansmottagningar	www.rikskriscentrum.se	Stöd till män som utövar eller utsätts för våld

Anhöriga		
ATSUB	www.atsub.se	Förening för anhöriga till barn som utsatts för sexuella övergrepp
Sprider Kunskap		
Barnombudsmannen	www.barnombudsmannen.se	Sök kunskap om barns rättigheter
Stiftelsen Allmänna Barnhuset	www.allmanabarnahuset.se	Sprider kunskap och utbildar om barn i utsatta situationer samt gör politiskt påverkansarbete
Djurskyddet Sverige	www.djurskyddet.se	Lokala djurskyddsorganisationer kan ibland ge praktiskt stöd
Svenska Djurskydds-föreningen	www.djurskydd.org	Djurskyddsorganisation som sprider kunskap djurskydd
Djurens rätt	www.djurensratt.se	Sprider kunskap om djurs rättigheter

AKUT SITUATION – både människa och djur
Ring polisen på 112

Om Se Sambandet

Se Sambandet är ett Nationellt kunskapscentrum och en religiöst och partipolitiskt obunden ideell förening. Föreningen utgår från studier i bland annat USA, England, Australien och Holland med flera länder samt från det fåtal svenska studier som finns, för att synliggöra sambandet mellan våld mot djur och våld mot kvinnor/partners, barn och äldre.

Föreningen har varken statliga bidrag eller andra kontinuerliga bidrag som finansierar verksamheten. Allt arbete görs ideellt. *Se Sambandet* tar tacksamt emot donationer och gåvor. Alla gåvor går oavkortat till vårt arbete med att synliggöra sambandet.

Se Sambandets bankgiro: 435-4494.

